

PIETER GRINWIS
TWEEDE KAMERLID CHRISTENUNIE

Christen
Unie

BOUWEN VOOR DE TOEKOMST

10 VOORSTELLEN
VOOR HUIZEN BOUWEN
EN ISOLEREN MET BIOGRONDSTOFFEN,
NIEUWE VERDIENKANSEN
VOOR ONZE BOEREN
ÉN EEN BETER KLIMAAT

Stel je eens voor: een huis waarvan de bouw niet het klimaat belast, maar juist verbetert. Een huis dat door zijn materialen geen CO₂ uitstoot, maar opslaat. Een boer die met zijn bedrijf geen broeikasgassen uitstoot, maar vastlegt. Dat lijkt wellicht te mooi om waar te zijn. Maar dat is het niet.

Ons land staat voor grote uitdagingen. Zo zullen we veel sneller CO₂ moeten reduceren om onze bijdrage te leveren aan een leefbare aarde. Elke megaton broeikasgas die we niet de atmosfeer in laten gaan is winst voor het klimaat. En nu de kolencentrales weer harder zijn gaan draaien in de strijd tegen de gascrisis, is het des te belangrijker om extra tempo te maken. Daarom is het cruciaal om minder CO₂ uit te stoten, maar moeten we tegelijkertijd ook meer CO₂ uit de lucht filteren door deze op te slaan.

Een andere uitdaging is de woningnood. De woningbouwopgave is groot. In het coalitieakkoord is afgesproken om alles op alles te zetten om de woningbouw te versnellen tot 100.000 nieuwbouwwoningen per jaar op weg naar 900.000 nieuwe woningen erbij in 2030 (allesbehalve een sinecure). Het bouwen van die woningen kunnen we op de traditionele manier doen, met bakstenen, cement, beton en glaswol. Dat heeft als ecologisch prijskaartje echter 119 ton CO₂-uitstoot per huis. We kunnen ook gaan bouwen met biograndstoffen: natuurlijke en hernieuwbare materialen die onze boeren duurzaam kunnen telen. Gebruik van die materialen kost geen CO₂, maar legt deze koolstof juist vast in gebouwen. Daarnaast hebben we ook een grote opgave voor het isoleren van bestaande woningen, waarvoor we ook biobased materialen kunnen gebruiken, zoals wol, houtvezel, katoen, hennep en kurk.

Kiezen we voor de traditionele route, dan loopt ons klimaatbeleid al snel spaak. De CO₂-uitstoot die we ons in de komende jaren nog kunnen veroorloven, overschrijden we dan al met woningbouw alleen. Maar gaan we voor biograndstoffen, ofwel 'biobased bouwen', dan wordt woningbouw opeens een kans voor het klimaat én voor boeren.

CO₂ IMPACT BOUW

In 2018 was de productie van bouwmaterialen goed voor 11% van de wereldwijde energie- en procesgerelateerde emissies*. Zelfs met allerlei interventies is de uitstoot van de sector in 2060 meer dan het dubbele dan wat het zou moeten uitstoten. Nieuwe technologieën en stimulerende regelgeving zijn dan ook essentieel om de klimaatdoelen te halen, ook in de bouw.

*Universiteit Leiden (2021), "Bouwmaterialen hebben flink aandeel in CO₂ uitstoot (en dat aandeel groeit)"

Biobased bouwen zorgt er dus voor dat de woningbouw geen enorme klimaatlast op de aarde legt, maar een enorme bijdrage levert aan de klimaatopgave. Building Balance, het transitie-programma dat de kar trekt voor deze transitie rekende voor: 75.000 woningen per jaar bouwen op de traditionele manier kan jaarlijks 3,4 Mton CO₂-uitstoot kosten. Bouw je deels biobased, dan wordt die uitstoot al teruggebracht naar 1,6 Mton. En met volledig biobased gebouwde woningen kunnen we 3,0 Mton CO₂ per jaar opslaan! Het verschil tussen traditioneel en biobased bouwen zou dan dus 6,4 Mton CO₂ zijn, ieder jaar opnieuw. Neem het vertraagde megaproject Porthos als voorbeeld: dat komt gemiddeld tot 'slechts' 2,5 Mton CO₂-opslag per jaar.

Biobased bouwen en isoleren kan dus een enorme bijdrage leveren in de strijd tegen klimaatverandering en de woningnood. Maar er ligt een derde opgave én kans voor biograndstoffen in de bouw: een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw. Boeren zijn immers bezig een duurzaamheidsomslag te maken en moeten aan de stikstof-, bodem- en waterkwaliteitsnormen gaan voldoen. Maar zij worden nog te weinig ondersteund bij de transitie naar die volhoudbare landbouw. Op dit moment zorgt veel regelgeving die verduurzaming moet realiseren er juist voor dat boeren afhaken. Door hoge eisen en complexe wetgeving komen agrariërs in de problemen, bijvoorbeeld omdat een boer meer land moet gaan gebruiken voor zijn vee, maar de meerkosten daarvan niet of nauwelijks dreigt terug te kunnen verdienen.

Als de wet- en regelgeving echter zo wordt aangepast dat het produceren van biobased bouwmaterialen als invulling van de duurzaamheidsopgave wordt gezien en behandeld, dan ontstaat er een basis voor boeren om (gedeeltelijk) naar een nieuw, duurzaam verdienmodel over te stappen. Het telen van biograndstoffen als hennep, vlas, lisdodde, zonnekroon en het snel groeiende en meermaals per jaar te oogsten olifantsgras (*miscanthus*), maar ook van gewasresten als stro en reststromen, kan dan een inkomstenbron worden voor veeboeren die moeten extensiveren of het kan het inkomen van akkerbouwers versterken.

Voorwaarde is wel dat de boer dan krijgt betaald voor het opslaan van koolstof in gewassen die worden ingezet als grondstof voor bouw materiaal. Voor akkerbouwers gaat het vaak om rustgewassen, maar ook oeverbuffers zijn hiervoor geschikt. Met behulp van koolstofcertificaten gekoppeld aan bouwmaterialen wordt het ook aantrekkelijk voor boeren in de veehouderij om over te stappen naar deze vorm van akkerbouw. En ten slotte biedt het ook een mooie meevaller in de stikstofcrisis: de zeer vervuilende steen- en glaswolproductie, topuistoter van ammoniak, is met biobased bouwen niet meer nodig!

Met behulp van koolstofcertificaten maken we het verbouwen van biograndstoffen voor de agrariërs écht interessant. Daarbij worden boeren betaald worden voor het afvangen en opslaan van CO. Om dat nieuwe idee goed te laten werken, moet er nog wel veel gebeuren. Er moeten bijvoorbeeld eenduidige meet- en rekenmethodes komen om goed te berekenen wat een boer aan CO₂ bespaart. En ook moet Europese wetgeving boeren toe gaan staan om het produceren van biobased bouwmaterialen als middel in te zetten om de klimaatdoelstellingen te halen.

De Tweede Kamer heeft het kabinet al eerder verzocht om werk te maken van biobased bouwen en het kabinet is gestart met het programma Ruimte voor biobased bouwen. Deze manier van bouwen moet namelijk écht de standaard worden om de doelstellingen op het gebied van klimaat, wonen en landbouw daadwerkelijk dichterbij te brengen. Om dat te realiseren moet er een volledige industrie worden opgebouwd. Er moet kennis en kunde bij architecten, bouwers, verwerkers én boeren terecht komen. Zowel overheid als bedrijfsleven dienen ervan doordrongen te raken dat we in hoog tempo een volledige transitie in onze manier van bouwen nodig hebben, en dat dit meer vraagt dan wat beleidsregels hier en daar. Als we daarin slagen, kunnen we van de bouw en de agrarische sector aanjagers maken van de transitie naar een klimaatneutrale samenleving. En daarom komt de ChristenUnie-fractie met dit actieplan met de 10 volgende voorstellen.

BOUWEN VOOR DE TOEKOMST

- 1. STREEF NAAR 50% BIOBASED BOUWEN EN 100% BIOBASED ISOLEREN IN 2035 OP BASIS VAN IN NEDERLAND GETEELDE VEZELGEWASSEN EN TREK DAAR GELD VOOR UIT**
- 2. MAAK EEN PLAN OM DE MATERIALENTTRANSITIE IN DE BOUW MOGELIJK TE MAKEN EN TE VERSNELLEN**
- 3. TIJD OM EEN INDUSTRIE TE BOUWEN: VERSTERK DE HELE KETEN**
- 4. KIJK NIET ALLEEN NAAR DE MILIEUBELASTING VAN MATERIALEN, MAAR STEL REGELS VOOR UITSTOOT DIE KOMT KIJKEN BIJ DE BOUW ZELF**
- 5. REKEN JEZELF NIET RIJK, MAAR REKEN EERLIJK: GEEN TRUCJES MEER MET DE BEREKENINGEN VAN DE MILIEUBELASTING VAN MATERIALEN**
- 6. CREËER EEN WIN-WIN-WIN-SITUATIE: MAAK VAN UITDAGINGEN KANSEN DOOR BIOBASED EEN OPLOSSING TE MAKEN DIE HET VERDIENVERMOGEN VAN DE BOER AANVULT ÉN HET MILIEU EXTRA BESCHERMT**
- 7. MAAK MAXIMAAL RUIMTE IN HET LANDBOUWBELEID VOOR VEZELGEWASSEN**
- 8. BESCHERM OOK DE WATERKWALITEIT MET VEZELGEWASSEN**
- 9. LAAT BOEREN GELD VERDIENEN MET KOOLSTOFVASTLEGGING**
- 10. ERE WIE ERE TOEKOMT: ERKEN DAT DE AGRARISCHE SECTOR HET KLIMAAT HELPT MET HET VERBOUWEN VAN BIOBASED BOUWMATERIALEN**

1. STREEF NAAR 50% BIOBASED BOUWEN EN 100% BIOBASED ISOLEREN IN 2035 OP BASIS VAN IN NEDERLAND GETEELDE VEZELGEWASSEN EN TREK DAAR GELD VOOR UIT

Het IPCC geeft aan dat er onmiddellijke versnelling van de klimaattransitie nodig is. Zonder versnelling raakt het doel om de mondiale opwarming onder de 1,5 graden Celsius te houden verder uit het zicht. We kunnen het ons niet veroorloven om duurzame kansen te laten liggen en moeten en willen inzetten op het maximaal haalbare doel voor biobased bouwen in de nabije toekomst. Sowieso moet het kabinet een flinke stap extra zetten. Niet alleen omdat de kolencentrales weer harder zijn gaan draaien, maar ook omdat volgens de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2022 er tussen de CO₂-reductiedoelstelling van ten minste 55% in 2030 en het vastgestelde en het geagendeerde beleid een fors gat zit van naar schatting 12-36 megaton, aldus het PBL. Een deel van dit gat, ofwel van deze reductieopgave, zit in de sectoren gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik. Uitvoering van dit actieplan levert een forse bijdrage aan het inlopen van deze gaten in deze sectoren, maar dan is het wel nodig dat dit een plek krijgt in het door de minister voor Klimaat en Energie aangekondigde pakket aanvullende maatregelen komend voorjaar en dat daarvoor bij de aanstaande Voorjaarsnota een aantal honderden miljoen euro voor wordt gereserveerd in het Klimaatfonds, enerzijds om de teelt van vezelgewassen in Nederland te stimuleren en anderzijds om een biobased bouwmaterialen-keten op te bouwen.

2. MAAK EEN PLAN OM DE MATERIALENTANSITIE IN DE BOUW MOGELIJK TE MAKEN EN TE VERSNELLEN

De gebouwde omgeving is verantwoordelijk voor 39% van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Wanneer wij traditioneel blijven bouwen, overschrijden we ons CO₂-budget voor de bouw, terwijl biobased bouwen een kans is voor enorme koolstofvastlegging, voor het opslaan van CO₂. Toch lijkt de noodzaak voor een transitie naar biobased bouwen nog niet voldoende te zijn doorgedrongen. Het recent uitgebrachte Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving bevatte slechts enkele passages over de materialentransitie in de bouw, en dat in een stuk van ruim 23.000 woorden. Een omschakelplan, vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken, maar zeker ook vanuit het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waarmee de transitie naar duurzaam bouwen wordt vormgegeven, is nodig. Het 'trekken' van de markt is hierbij cruciaal, naast het stimuleren van de productie. Recent heeft de Kamer een motie aangenomen om het Bouwbesluit zo in te richten, dat biobased bouwen maximaal gestimuleerd wordt doordat als gevolg van normering als vanzelf vraag ontstaat naar Nederlandse vezelgewassen

3. TIJD OM EEN INDUSTRIE TE BOUWEN: VERSTERK DE HELE KETEN

Hoewel bouwen met biograndstoffen zo oud als de mensheid is, moet de capaciteit en kennis om op grote schaal biobased bouw materiaal te produceren en te verwerken snel worden vergroot. Te beginnen bij de primaire producent: de akkerbouwer, maar ook de verwerkers van de gewassen tot bouwmaterialen, ontwerpers en opdrachtgevers en tot slot de bouwvakker: iedereen zal anders moeten leren werken. Het vraagt om een heuse cultuurverandering. Investeer als overheid in de opbouw van deze hele keten. Ondersteun ondernemers en initiatiefnemers waar nodig. Bij voorkeur worden hiervoor coöperaties opgezet waarin telers kunnen participeren en daarmee ook eventueel mee kunnen profiteren. Wellicht kunnen ook burgers - de toekomstige eigenaren van deze woningen - hier een rol in spelen.

4. KIJK NIET ALLEEN NAAR DE MILIEUBELASTING VAN MATERIALEN, MAAR STEL REGELS VOOR UITSTOOT DIE KOMT KIJKEN BIJ DE BOUW ZELF

De Milieuprestatie Gebouwen (MPG) is de in het Bouwbesluit vastgestelde bepalingsmethode om te bepalen wat de milieubelasting is van de materialen die in een gebouw worden toegepast. Met die methode is niet te sturen op CO₂-emissies die worden veroorzaakt door de productie van materialen en het bouwen. Ook is bepaald dat de opgeslagen koolstof in materialen niet mee mogen tellen in deze methodiek. Biobased materialen worden dus benadeeld. Daarmee lopen we de klimaatkansen voor opslag tijdens de groei van biobased gewassen mis. Daarom moet er een 'MPG 2' opgesteld worden, die de uitstoot van de materialenproductie en de bouw normeert en waarin de negatieve emissie van biobased materialen wel worden meegerekend. Als dat goed geregeld is gaat als vanzelf standaard gekozen worden voor milieuvriendelijkere materialen.

5. REKEN JEZELF NIET RIJK, MAAR REKEN EERLIJK: GEEN TRUCJES MEER MET DE BEREKENINGEN VAN DE MILIEUBELASTING VAN MATERIALEN

Aannemers en ontwikkelaars hebben op dit moment de mogelijkheid om niet-duurzame materialen te gebruiken en daarbij aan te geven dat ze deze over 75(!) jaar gaan hergebruiken. De emissie die ze over 75 jaar denken te besparen mogen ze aftrekken van de huidige emissie. Daardoor scoren ze positief binnen de MPG. Dit geitenpaadje moet worden gesloopt om ervoor te zorgen dat we ook op korte termijn, meer duurzame materialen gaan gebruiken en echt emissies gaan reduceren.

6. CREËER EEN WIN-WIN-WIN-SITUATIE: MAAK VAN UITDAGINGEN KANSEN DOOR BIOBASED EEN OPLOSSING TE MAKEN DIE HET VERDIENVERMOGEN VAN DE BOER AANVULT ÉN MILIEU EXTRA BESCHERMT

Zorg dat we de kansen die het in eerste instantie voor veel melkveehouders pijnlijke verlies van de derogatie én de verandering van het GLB met zich meebrengen, ook echt pakken. Naast klimaatwinst, kunnen vezelgewassen voor biobased bouwmaterialen helpen bij het verbeteren van de waterkwaliteit, bodemherstel en biodiversiteit. Op deze manier kunnen aangekondigde maatregelen, zoals de 3 meter brede bufferstroken langs slootranden en het moeten hanteren van een extensiever bouwplan, kansen bieden voor de biobased markt en de agrariër. Zorg dus dat het NSP/GLB maximaal inspeelt op de mogelijkheden van biobased bouwmaterialen, bijvoorbeeld via de ecoregelingen en de mestwetgeving.

7. MAAK MAXIMAAL RUIMTE IN HET LANDBOUWBELEID VOOR VEZELGEWASSEN

Om de kansen voor de teelt van vezelgewassen in ons land te vergroten, moet het nationale landbouwbeleid op een aantal punten snel worden verbeterd. Ten eerste moet de financiële vergoeding per hectare in de ecoregeling worden rechtgetrokken. De regeling maakt nu een onderscheid tussen twee regio's. In regio 1 levert biobased teelt telers minder op bij deelname aan de ecoregeling ten opzichte van telers in regio 2. Hierdoor worden bijvoorbeeld de Veenkoloniën financieel benadeeld, terwijl hier het overgrote deel van de hennep-teelt plaatsvindt. Ten tweede staan sommige gewassen, zoals vlas en hennep, ten onrechte nog niet op de lijst van wintergewassen. Dat betekent dat op zand- en lössgrond geoogst moet zijn voor 1 oktober. Voor hennep is dat te vroeg, omdat de stengels dan niet lang genoeg op het veld kunnen roten. Ook de teelt van hennepzaad is dan niet mogelijk, omdat dit pas in oktober rijp is. Daarnaast is er van vlas ook een wintervariant die nu nog niet op de lijst staat. Zet hennep, en andere relevante gewassen voor biobased bouwmaterialen dus waar nodig op de lijst van wintergewassen. Ten derde, tel deze gewassen ook mee als rustgewas, zowel binnen het mestbeleid als binnen het NSP/GLB. En ten vierde is de teelt van vezelgewassen ook een mogelijke invulling van de in het coalitieakkoord aangekondigde landschapsgroenten in de buurt van kwetsbare gebieden.

8. BESCHERM OOK DE WATERKWALITEIT MET VEZELGEWASSEN

Vezelgewassen zijn vaak goed voor de bodem, wortelen diep en vragen geen tot weinig bemesting. Dat betekent dat ze ideaal zijn als rustgewas of buffer tussen akker en oppervlaktewater. Merk biograndstoffen daarom aan als rustgewas in het NSP, en maak het mogelijk om ze in de akkerranden te zaaien, zodat deze akkerranden, ondanks recente verplichte verruiming, tóch wat kunnen opleveren voor de boer. De provincies en waterschappen zullen daar ook blij mee zijn, omdat het vezelgewas als nitraatscherm uitspoeling kan voorkomen, waardoor het behalen van de doelen van Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027 kansrijker wordt.

9. LAAT BOEREN GELD VERDIENEN MET KOOLSTOFVASTLEGGING

Biobased bouwmaterialen bieden veel kansen om CO₂ langdurig op te slaan in onze gebouwen. Deze maatschappelijke dienst moet óók waarde toevoegen voor de boeren die de bouwmaterialen verbouwen. 'Carbon farming' moet dan ook beter worden gefaciliteerd. Op dit moment zijn er nog geen eenduidige reken- en meetmethodes. Hier moet het kabinet mee aan de slag. Er moeten ook certificaten komen voor de vastgelegde koolstof, zodat CO₂-compensatie betrouwbaar en lokaal kan plaatsvinden, én kan worden toegerekend aan reductiedoelstellingen van de agrarische sector.

10. ERE WIE ERE TOEKOMT: ERKEN DE AGRARISCHE SECTOR HET KLIMAAT HELPT HET VERBOUWEN VAN BIOBASEDBOUWMATERIALEN

In de Europese verordening over landgebruik, LULUCF, wordt de CO₂-reductie van biobased gewassen nog niet toegerekend aan de agrarische sector. Dit is vreemd, aangezien dit voor hout- c.q. bosbouw al wel geregeld is én er grote hoeveelheden negatieve emissies kunnen worden bereikt door agrariërs met de verbouw van biograndstoffen voor de bouw. Het LULUCF moet dus zo aangepast worden dat het verbouwen van biobased bouwmaterialen helpt bij het halen van de klimaatdoelen van de agrarische sector.